

DATOS IDENTIFICATIVOS

Fundamentos dos deportes colectivos I

Materia	Fundamentos dos deportes colectivos I			
Código	P02G050V01303			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	2	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Silva Alonso, Telmo Viaño Santasmarinas, Jorge Juan			
Profesorado	Silva Alonso, Telmo Viaño Santasmarinas, Jorge Juan			
Correo-e	telmosilva@edu.xunta.es jorgeviano@gmail.com			
Web				
Descrición xeral	Principios para o desenvolvemento físico, técnico e táctico de xogadores/as de baloncesto e balonmán.			

Competencias

Código	
B7	Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana.
B10	Coñecemento e comprensión dos fundamentos do deporte.
B12	Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.
B13	Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.
B14	Manexo da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións.
B24	Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.
B25	Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo.
B26	Adaptación a novas situacións, a resolución de problemas e a aprendizaxe autónoma.
C1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
C2	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación escolar
C3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
C4	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas
C6	Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e do deporte

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
COÑECEMENTO E COMPRENSIÓN DOS FUNDAMENTOS DO BALONCESTO E O BALONMÁN	B7 B10

APLICACIÓN DAS TECNOLOXÍAS DA INFORMACIÓN E COMUNICACIÓN (Tics) Ao ÁMBITO DO BALONCESTO E O BALONMÁN	B7 B12	C1 C2 C3 C6
HABILIDADE DE LIDERADO, CAPACIDADE DE RELACIÓN INTERPERSOAL E TRABALLO *ENEQUIPO	B25	C4
ADAPTACIÓN A NOVAS SITUACIÓNS, A RESOLUCIÓN DE PROBLEMAS E A APRENDIZAXE AUTÓNOMA	B26	
HÁBITOS DE EXCELENCIA E CALIDADE NO EXERCICIO PROFESIONAL	B13	C4
ACTUACIÓN DENTRO DOS PRINCIPIOS ÉTICOS NECESARIOS PARA O CORRECTO EXERCICIO PROFESIONAL	B10 B13 B24	C3 C4
CAPACIDADE PARA DESEÑAR, DESENVOLVER E AVALIAR Os PROCESOS DE ENSINO - APRENDIZAXE RELATIVOS AOs DEPORTES DE BALONCESTO E BALONMÁN, CON ATENCIÓN Ás CARACTERÍSTICAS INDIVIDUAIS E *CONTEXTUALES DAS PERSOAS.		C1 C2 C4
CAPACIDADE PARA PROMOVER E AVALIAR A FORMACIÓN DE HÁBITOS *PERDURABLES E AUTÓNOMOS DE PRÁCTICA DO BALONCESTO E O BALONMÁN	B10 B13	C2
CAPACIDADE PARA APLICAR Os PRINCIPIOS *FISIOLÓGICOS, *BIOMECÁNICOS, *COMPORTAMENTALES, E SOCIAIS, NO ÁMBITO DO BALONCESTO E O BALONMÁN	B10 B25	C3 C4 C6
CAPACIDADE PARA IDENTIFICAR Os RISCOS QUE SE DERIVAN PARA A SAÚDE DA PRÁCTICA DO BALONCESTO E O BALONMÁN DE FORMA INADECUADA	B13	C4
CAPACIDADE PARA SELECCIONAR E SABER UTILIZAR O MATERIAL E EQUIPAMENTO DEPORTIVO ADECUADO PARA O BALONCESTO E O BALONMÁN		C6
MANEXO DA INFORMACIÓN CIENTÍFICA BÁSICA APLICADA Ao ÁMBITO DO BALONCESTO E O BALONMÁN	B10 B14	

Contidos

Tema

CONTIDOS DE BALONMÁN (BLOQUES TEMÁTICOS) TEMAS E SUBTEMAS

1.- FUNDAMENTACIÓN TEÓRICA DO BALONMÁN	TEMA 1. ASPECTOS TEÓRICOS BÁSICOS 1.1. Orixe e evolución do balonman. 1.2. Contextualización do balonman nos tres ámbitos de intervención 1.3. Terminoloxía, simboloxía e representación gráfica
2.- FUNDAMENTOS TÉCNICO-TÁCTICOS E DIDÁCTICOS DO BALONMÁN.	TEMA 2. ANÁLISE DE A ESTRUTURA DE XOGO DE O BALONMANO 2.1. Análise formal 2.2. Análise funcional 2.3. Regulamento: análise desde o punto vista formal e funcional 2.3.1. Regulamento adaptado para fases de formación: Mini-balonmano 2.3.2. Regulamento non adaptado (convencional)

3.- ESTRUCTURA FORMAL E FUNCIONAL DO BALONMÁN.

TEMA 3. FUNDAMENTOS INDIVIDUALES

3.1. Las intenciones técnico-tácticas de los roles estratégicos (el qué)

3.1.1. Portero

3.1.2. Ofensivos: ACB y ASB

3.1.3. Defensivos: DASB y DACB.

3.1.4. Metodología práctica específica de las intenciones técnico-táctica individuales (táctica individual)

TEMA 4. FUNDAMENTOS COLECTIVOS: TÁCTICOS GRUPALES Y DE EQUIPO (SISTEMAS)

4.1. Táctica Colectiva de Grupo (Táctica Grupal)

4.1.1. Ofensivos

Elementales (superioridad): Situaciones de

Asimetría Táctica (en superioridad); Simples (igualdad): Circulación del Balón / o

Circulación de los Jugadores

Básicos: Pase y va. Penetraciones sucesivas.

Cruces. Cortinas. Permutas. Bloqueos.

Pantallas.

Complejos: Circulaciones Complejas.

Procedimientos Tácticos (en Situaciones

Especiales)

4.1.2. Defensivos

Inmediatos: reparto inicial de zonas y tareas o distribución de responsabilidades

Preventivos: Basculación. Cobertura.

Reactivos: Defensa ante el Pase y Va.

Deslizamiento, la Barrera Dinámica. Doblaje.

Cambio de Oponente (y Contrabloqueo).

Colaboración Defensa-Portero

Activos: Flotación. Ataque al Impar. Dos

Contra Uno

4.1.3. Metodología práctica específica de la táctica colectiva: fases de aprendizaje

Fase de aprendizaje inicial globalizado

Fase de aprendizaje específico analítico y en puestos específicos

Fase de perfeccionamiento.

4.2. Táctica Colectiva de Equipo

4.2.1. Sistemas

Ofensivos: Ataque posicional, Contraataque

Defensivos: Defensa al ataque posicional, Repliegue defensivo.

4.2.2. Metodología práctica específica

Formas de juego para el desarrollo de los sistemas

o Juego libre

o Juego dirigido: Juego posicional o en puestos específicos. Juego

circulante o en circulación

o Juego prefabricado (jugadas)

4.- O PROCESO DE INICIACION DEPORTIVA NO BALONMÁN

TEMA 5. O PROCESO DE FORMACIÓN DE O DEPORTISTA DE DEPORTES DE COOPERACIÓN-OPOSICIÓN: O MODELO TÁCTICO.

- 5.1. Interpretación conductista vs cognitivista de a persoa-deportista (e a súa motricidad-conduta)
- 5.2. Perspectivas ou teorías históricas de a aprendizaxe (orixe de as metodoloxías)
  - 5.2.1. Asociacionista
  - 5.2.2. Globalizada ou de a forma.
  - 5.2.3. Fenómeno-estructuralista (modelo sistémico)
- 5.3. Metodoloxías
  - 5.3.1. Analíticas
  - 5.3.2. Globalistas
  - 5.3.3. Ecléctica: xogos modificados/reducidos aplicados a a iniciación, utilizando a procura como estratexia.
- 5.4. Etapas en o proceso de formación de o deportista
- 5.5. Categorias de competición vs etapas de formación

TEMA 6. PERCEPCIÓN E CONDUCTA TÁCTICA EN O BALONMANO

- 6.1. Aspectos básicos e bases neurofisiolóxicas
- 6.2. Percepción visual consciente e inconsciente
- 6.3. Aprendizaxe consciente e inconsciente
- 6.4. Visión central e visión periférica:
- 6.5. As estratexias visuais
- 6.6. Percepción e creatividade
- 6.7. Recomendacións metodolóxicas para a adquisición de as estratexias visuales.

TEMA 7. MODELOS DE INICIACIÓN DEPORTIVA

- 7.1. Tradicionais Técnicos vs Comprensivos
- 7.2. Verticais vs Horizontais (principio de transferencia)
- 7.3. Tipoloxías de Modelos Comprensivos
- 7.3. Outros modelos de iniciación deportiva: Educación Deportiva, Responsabilidade Persoal e Social, etcétera.
- 7.4. Idade e etapa de formación, correspondencia segundo modelos.

TEMA 8. MODELOS DE INICIACIÓN A Os DEPORTES DE COOPERACIÓN-OPOSICIÓN. ETAPAS Ou FASES DE ENSINO-APRENDIZAXE.

- 8.1. Exemplos de diversos autores.
- 8.2. Análise de vantaxes e desvantajas de cada modelo para a adquisición de diferentes aspectos individuais e colectivos de xogo
- 8.3. Elementos didácticos de cada fase de xogo.
Avaliación inicial ou identificación de o nivel de xogo: análise de comportamentos observados vs desexados
Definición de obxectivos didácticos: toma de decisións sobre a fase de o modelo a ensinar-aprender (adestrar).
Selección de contidos didácticos
Situacións prácticas (actividades)
Recomendacións metodolóxicas

TEMA 9. Profundización en os elementos didácticos para o ensino-aprendizaxe de a táctica grupal colectiva.

- 9.1. Características fundamentais de as tarefas tácticas
- 9.2. Elementos básicos de a estrutura xeral de o modelo táctico
- 9.3. Variables ou compoñentes operativos básicos de o modelo táctico.
Deseño de situacións de ensino-aprendizaxe
- 9.4. Exemplo de Teorías elaboradas para o deseño de situacións tácticas (Ej. Teoría escalonada de Roth)
- 9.5. Deseño de Sesións
  - 9.5.1. Estructura dunha sesión
  - 9.5.2. Proposta de situacións/tareas didácticas para cada fase do modelo de iniciación elixido.

TEMA 10. BALONMANO RECREATIVO PARA TODOS

- 11.1. Persoas con necesidades educativas específicas
  - 10.1.1. Discapacidade visual
  - 10.1.2. Discapacidade motriz (cadeira de rodas)
- 10.2. Outros ámbitos e obxectivos
  - 10.2.1. Recreativo en contorna natural: balonmano praia

CONTIDOS DE BALONCESTO (BLOQUES TEMÁTICOS)

TEMAS E SUBTEMAS

1. Fundamentación teórica do baloncesto	1.1 Descrición xeral de a modalidade. 1.2 Orixe e evolución de o xogo. 1.3 Contextos de práctica. 1.4 Símboloxía para a representación gráfica.
2. Fundamentos técnico-tácticos e didácticos do baloncesto.	2.1 Regras básicas FIBA e NBA. 2.2 Carga física do partido e características fisiolóxicas de xogadores/as. 2.3 Indicadores estatísticos de rendemento.
3. Estructura formal e funcional do baloncesto.	3.1 Modelos de execución das accións do xogador/a en fase ofensiva. 3.2 Modelos de execución das accións do xogador/a en fase defensiva. 3.3 Métodos para o ensino-aprendizaxe dos fundamentos técnicos. 3.4 Principios básicos da táctica individual. 3.5 Principios básicos da táctica de equipo. 3.6 Métodos para o ensino-aprendizaxe dos fundamentos tácticos. 3.7 Introducción ó adestramento de xogadores/as e equipos.
4. O Proceso de iniciación deportiva no baloncesto	4.1 Periodos críticos e sensibles. 4.2 Fases para o desenvolvemento do talento deportivo. 4.3 Fases no proceso de iniciación deportiva.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Saídas de estudo	2	0	2
Estudo de casos	0	2	2
Prácticas de laboratorio	38	19	57
Resolución de problemas de forma autónoma	0	26	26
Lección maxistral	30	45	75
Exame de preguntas obxectivas	2	20	22
Resolución de problemas	1	10	11
Proxecto	0	30	30

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Saídas de estudo	*BALONMÁN: Existe a posibilidade de desprazarse a eventos deportivos de balonmán de polo menos dúas categorías diferentes para a observación en tempo real dos fundamentos técnico-tácticos do balonmán por parte de xogadores/as federados/as. O alumnado deberá facer o traballo solicitado na ficha deseñada para ese efecto co *objetivo de adquirir competencias de observación, rexistro e análise sistemática do xogo. Outra das saídas podería consistir na experimentación dunha modalidade máis recreativa do balonmán convencional (balonmán praia, etcétera) é espazos específicos para a súa práctica. Ditas saídas están supeditadas á aprobación por parte da Xunta de Centro e estar dotadas economicamente para poder realizar o traslado a través da "Convocatoria de Saídas de Campo" anual.
Estudo de casos	BALONMÁN: Para a adquisición de competencias do profesorado no deseño de progresións, metodoloxías didácticas acordes á situación ou caso propóranse diferentes casos prácticos que requirirán a toma de decisión dos elementos didácticos máis adecuados ao mesmo.
Prácticas de laboratorio	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de habilidades básicas e/ou específicas e *procedimentales relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvolveranse en espazos especiais con equipamento especializado: pavillón da Facultade (campo de xogo de baloncesto e de balonmán), tamén poderán utilizarse espazos naturais adaptados convenientemente (praia, campos máis pequenos, etc.).

Resolución de problemas de forma autónoma	<p>Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia: por exemplo,</p> <p>1. o deseño e representación gráfica de situacións de xogo en función duns obxectivos e contidos didácticos previamente expostos.</p> <p>2. o deseño dunha sesión práctica de 45 minutos cuns obxectivos e contidos didácticos do balonmán concretos. O alumnado deberá asignar contidos e tarefas didácticas para cada unha das partes da sesión.</p> <p>Poderase solicitar ao alumnado que represente nas prácticas de laboratorio a sesión como medio de desenvolvemento das competencias didácticas específicas do baloncesto e/ou balonmán que se pretenden desenvolver na materia.</p> <p>Sería recomendable, por non dicir obrigatoria, polo menos unha *tutoría no horario do profesorado, para a revisión da devandita sesión previamente á entrega e impartición definitiva.</p>
Lección maxistral	Exposición por parte do profesorado dos *contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo alumnado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos	Nas titorías para a realización do traballo voluntario (Baloncesto).
Resolución de problemas de forma autónoma	Nas prácticas plantearanse situacións similares aos entrenamentos e competición que deberán resolverse para o correcto aproveitamento das miemas. Tamén nas teóricas se plantearán este tipo de metodoloxía para a adquisición de competencias de planificación individualizada ás características dun neno/a.
Probas	Descrición
Resolución de problemas	Nas titorías para a realización do traballo voluntario (Baloncesto).
Proxecto	Proxecto de adestramento e competición en grupos (equipos) dentro de o grupo de clase, planificando os contidos técnico-tácticos de forma adaptada a os obxectivos de cada sesión e a as características de o equipo. Este apartado forma parte de a avaliación continua durante o semestre (iranse entregando diferentes partes a o longo de o semestre de docencia).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Prácticas de laboratorio	<p>BALONCESTO: Asistencia obrigatoria (acadar un mínimo de 90 % de asistencia). Avaliación do esforzo e contribución individual a un bo clima na clase. 25% da calificación final.</p> <p>BALONMÁN:</p> <p>A asistencia ás prácticas é obrigatoria debendo cumprirse un mínimo do 80%. É dicir, debe obterse un mínimo de 8 sobre 10 na asistencia, pero este apartado non ten calificación final na nota en balonmán.</p> <p>Este é un requisito imprescindible para poder ser avaliado na parte de traballo "ou resolución de problemas/exercicios" e "proxecto" .</p> <p>En caso de ausencia nalgunha práctica que desexe xustificarse, debe presentarse a documentación pertinente nun prazo máximo de 15 días despois de dita ausencia. Non se admitirán xustificantes logo deste período salvo baixa permanente xustificada.</p> <p>Si a asistencia final non chega ao 80% mínimo, ou a nota de traballos/resolución de exercicios, que dependen da devandita asistencia ás prácticas de laboratorio estea en valores insuficientes, constituirán probas a valorar polo profesorado pero en ningún caso suporá que se considere a práctica como realizada.</p>	12.5	B7	C1
			B10	C2
			B13	C3
			B24	C4
			B25	C6

Exame de preguntas obxectivas	<p>BALONCESTO:proba de elección múltiple e resposta única. 75 % da cualificación final.</p> <p>BALONMÁN: As probas de tipo test son de selección de resposta correcta única entre 5 opcións posibles. Cada 4 preguntas mal resta unha correcta (ou proporcional).</p>	52.5	B7 B14	C1 C2 C4 C6
	<p>Para aprobar debe alcanzarse o 5 sobre 10 puntos. O valor desta parte é de 15% do 100% da materia (é dicir, un 30% sobre o 100 só de balonmán)</p>			
	<p>Non se gardarán as partes aprobadas para a seguinte edición ou convocatoria salvo anuncio expreso do profesorado por anuncio ou correo electrónico a todo o alumnado.</p>			
Resolución de problemas	BALONMÁN (SÓ)	10	B7 B10 B25	C1 C2 C3 C4 C6
	<p>O seu valor é de 10% de o 100% de FDC I, é dicir, 20% de o 100 de balonmano</p>			
	<p>Este apartado en balonmmán rexerase polo que se desenvolve a continuación:</p>			
	<p>a) Proba de obrigado cumprimento</p>			
	<p>b) Requisitos imprescindibles para a súa elaboración e avaliación:</p>			
	<p>1. Asistencia mínima de o 80% a as prácticas de laboratorio</p>			
	<p>2. Entrega de un traballo/exercicio por cada práctica de laboratorio realizada a condición de que se cumpra o requisito nº1 (80% asistencia a as prácticas de laboratorio).</p>			
	<p>3. Para superar a materia debe superarse esta parte con un 50% de os puntos totais de este apartado (1/2 ou 10/20)</p>			
	<p>Poderase solicitar dous tipos de actividades formativas:</p>			
	<p>1. Deseño de sesións prácticas completas de 45 minutos en función de unhas competencias, obxectivos e contidos didácticos, e modelo de iniciación de o balonmán.</p>			
	<p>2. Modificación, adaptación ou substitución de certas tarefas didácticas experimentadas en as prácticas de laboratorio en función de uns obxectivos/contidos didácticos e de o modelo de iniciación seguido en a materia para comprobar a adquisición de competencias didácticas relacionadas con o deporte de o balonmán.</p>			
	<p>Estas últimas tarefas constituirían o que se podería chamar "memoria de prácticas" pero con tarefas de reflexión, resolución engadidas sobre as prácticas.</p>			
	<p>Contéplase a posibilidade de que devanditos traballos/exercicios expóñanse en pequeno grupo (4-5 persoas) en parte de o tempo de as prácticas de laboratorio (que en todo caso non superará o 25% de as mesmas). Devandito deseño e exposición, en caso de levarse a cabo, farase en pequeno grupo de 4-5 persoas responsables.</p>			
	<p>Unha parte de a nota obterase realizando unha actividade de procura de información bibliográfica en o catálogo e bases de datos específicas de a biblioteca, seguindo uns criterios de importancia, para a fundamentación teórica de os exercicios ou problemas.</p>			
	<p>Os Servizos de a Biblioteca de o Campus de Pontevedra, en convenio con o Título de Grado en CC de a Actividade Física e de o Deporte, para o desenvolvemento de as Competencias Informacionais, colaboran activamente en o desenvolvemento didáctico de esta actividade desde o seu deseño, implantación, intervención e avaliación.</p>			
	<p>Non será posible presentar devandito traballo para ser avaliado na 2ª edición de xullo senón se realizou anteriormente as entregas en tempo e forma durante o semestre.</p>			

Proxecto	BALONMÁN (SÓ)	25	B12 B25 B26	C1 C3
	<p>Proxecto de adestramento e competición en grupos (equipos) dentro de o grupo de clase, planificando os contidos técnico-tácticos de forma adaptada a os obxectivos de cada sesión e a as características de o equipo. O valor de este apartado é de 25% sobre o 100% de a materia (é dicir, de 50% sobre o 100% de balonmano</p> <p>Este apartado forma parte de a avaliación continua durante o semestre (íranse entregando diferentes partes a o longo de o semestre de docencia). Non será posible presentar devandito traballo para ser evaluado en a convocatoria de xullo senón realizouse anteriormente as entregas en tempo e forma durante o semestre.</p>			

Outros comentarios sobre a Avaliación

BALONCESTO

- a) Poderase facer un traballo voluntario de acordo con o profesor para mellorar a cualificación final (ata un 10 %).
- b) Os criterios para a convocatoria de xullo serán os mesmos (25% + 75%) que os aplicados en a primeira convocatoria.

BALONMÁN

1. Será obrigatorio superar cun 5 sobre 10 cada un dos apartados estipulados anteriormente de balonmán e que se resumen a continuación:
  - o Exame tipo test ou de completar (30%)
  - o Resolución de problemas de forma autónoma (20%)
  - o Proxecto (50%).
2. Requisito obrigatorio de asistencia: 80% de asistencia ás prácticas e saídas de campo.
3. O alumnado que non alcance o 80% da asistencia ás prácticas debe presentarse a o exame práctico e estará obrigado a superalo cun 5 sobre 10 (véxase calendario de exames publicado en a web de a Facultade)
4. Non se gardarán as partes aprobadas para a seguinte edición ou convocatoria salvo comunicación explícita do profesorado por correo electrónico a todo o alumnado.

NOTA FINAL EN A MATERIA DE FUNDAMENTOS DE Os DEPORTES COLECTIVOS I

Para realizar o cálculo de a nota final é requisito que a nota de cada cada bloque temático por separado (baloncesto e balonmán) sexa como como mínimo de un 5 sobre 10.

Si a nota final de un de os bloques (deporte) non chega a o 5 sobre 10, a materia estará suspensa.

As notas de as partes ou bloques aprobados poderanse gardar para convocatorias posteriores en función de o que describa o apartado "Segunda convocatoria (e/ou seguintes)

SEGUNDA CONVOCATORIA (E/Ou SEGUINTE)

En 2° convocatoria ou edición os criterios de avaliación serán os mesmos que en a primeira.

Só se gardarán as notas de as diferentes partes aprobadas de a materia para a 2° edición de curso académico presente.

Unha vez concluído o curso académico presente o alumnado que suspenda deberá volver cursar e superar ditas partes seguindo os criterios de avaliación de a guía docente aprobada para o/o curso/s seguinte/s.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- Pinaud, P., Díez, E., **Percepción y creatividad en el proceso de aprendizaje del Balonmano**, Stonberg, 2009
- Estriga, M.L.; Moreira, I., **Ensino do andebol na escola : ensinar e aprender**, Porto : Universidade do Porto, Facultade de Despor, 2014
- Butler, Joy I.; Griffin, Linda L., **More Teaching Games for Understanding. Move Globally**, Human Kinetics, 2010
- Méndez, A. (Ed.), **Modelos actuales de iniciación deportiva: Unidades didácticas sobre deportes de invasión**, Wanceulen, 2009
- Morillo, J., **Balonmano Playa**, Wanceulen, 2009

Bibliografía Complementaria

- García López, L.M.; Gutiérrez Díaz del Campo, D., **Aprendiendo a enseñar deporte : modelos de enseñanza comprensiva y educación deportiva**, INDE, 2016
- Daza, G.; González Arévalo, C., **Balonmano Unidades didácticas para Secundaria IX**, Inde, 1999
- González, S.; Gil, P.; Contreras, OR; y Pastor, JC, **Propuesta de formación permanente del profesorado en deportes de invasión**, Nº 121, pp. 97-124., 2008
- Griffin, L. L., & Butler, J., **Teaching games for understanding: Theory, research, and practice.**, Human Kinetics, 2005
- López-Ros, V.; Castejón-Oliva, F.J.; Bouthier, D.; Llobet-Martí, B., **Modelos para una enseñanza comprensiva del deporte. Espacios comunes para el encuentro (y algún desencuentro)**, Nº 17 (1), 45-60., Ágora Para La Ef Y El Deporte., 2015
- Méndez Giménez, A., **Modelos de enseñanza y síntesis de las investigaciones recientes, en Modelos de enseñanza en Educación Física**, Grupo G5, 2014
- Méndez, A., **La Evaluación desde la perspectiva comprensiva. Dificultades y estrategias didácticas para valorar el rendimiento de juego en situaciones modificadas.** , Tándem. Didáctica de la Educación Física, 37, 42-5, 2011
- Castejón Oliva, J., **La investigación en iniciación deportiva válida para el profesorado de educación física en ejercicio (Research on sports initiation valid for physical education teachers in-service)**., 2015
- Castejón Oliva, F.J.; Giménez Fuentes-Guerra, F.J.; Jiménez Jiménez, F.; López Ros, V. (Coords.), **Investigaciones en formación deportiva**, Wanceulen, 2013
- Castejón Oliva, F.J. (Coord.), **Deporte y enseñanza comprensiva**, Wanceulen, 2010
- Fernández-Río, J.; Calderón, A.; Hortigöla Alcalá, D.; Pérez-Pueyo, A.; Aznar Cebamano, M, **Modelos pedagógicos en Educación Física: Consideraciones teórico-prácticas para docentes. Revisión.**, nº 413, 2016
- Antón García, J.L., **Balonmano recreativo, para todos y en cualquier lugar.**, Gymnos, 2001
- Lasierra, G., **1013 ejercicios y juegos aplicados al balonmano**, Paidotribo, 2001
- Lasierra, G.; Lavega, P., **1015 juegos y formas jugadas de iniciación a los deportes de equipo**, 3, Paidotribo, 2000
- Mariot, J., **Balonmano: De la escuela a las asociaciones deportivas.**, Agonos, 1995
- Hernández Moreno, J y otros, **La iniciación a los deportes desde su estructura y dinámica**, INDE, 2000
- Antón, J., **Balonmano. Táctica grupal defensiva: concepto, estructura y metodología.**, Grupo Editorial Universitario., 2002
- Bonnefoy, G., **Deportes para jugar en equipo. Enseñar balonmano para jugar en equipo**, INDE, 1999
- Antón, J., **Balonmano. Táctica grupal ofensiva: concepto, estructura y metodología.**, Gymnos, 1998
- Ribeiro, M. & Volossovitch, A., **Andebol. 1, O ensino do andebol dos 7 aos 10 anos**, Faculdade de Motricidade Humana; Federação de Ande, 2004
- Ribeiro, M. & Volossovitch, A., **Andebol. 2, O ensino do jogo dos 11 aos 14 anos**, Faculdade de Motricidade Humana; Federação de Ande, 2008

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Fundamentos dos deportes colectivos II/P02G050V01403

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Fundamentos da motricidade/P02G050V01204

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Educación: Aprendizaxe e control motor na educación física e o deporte/P02G050V01102

Fundamentos da motricidade/P02G050V01204

Xogo motor/P02G050V01105